

**ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ
РЕАЛІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ФУНКЦІЇ ЯК НАПРЯМУ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

**TASKS AND FUNCTIONS OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM
FOR THE IMPLEMENTATION OF THE OPERATIVE AND SEARCH FUNCTION
AS A DIRECTION OF THE ADMINISTRATIVE ACTIVITY OF THE NATIONAL
POLICE OF UKRAINE**

В даній статті відображено важливу роль адаптації адміністративно-правового механізму реалізації оперативно-розшукової функції Національної поліції України до сучасних викликів та потреб оперативних підрозділів поліції. Доведено, що адміністративно-правовий механізм реалізації оперативно-розшукової функції підрозділів поліції є важливим інструментом правоохоронних органів (поліції) в боротьбі зі злочинністю, являє собою систему юридичних норм, в рамках якої здійснюються оперативно-розшукові заходи щодо осіб, причетних до незаконної, протиправної діяльності, в особливості до тих, хто скоїв тяжкі та особливо тяжкі кримінальні правопорушення. Національна поліція України, як правоохоронний орган, на який покладено найбільше навантаження щодо боротьби з кримінальними правопорушеннями та забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки в країні, визначає вищевказаний напрям діяльності як один із пріоритетних.

В ході дослідження проаналізовано наявні проблеми, що стосуються проведення гласної і не гласної оперативно-розшукової діяльності поліцейськими. Здебільшого вони стосуються необхідності адаптації нормативно-правових актів, на яких базується вищевказана діяльність до роботи поліцейських в реаліях сьогодення.

Запропоновано інноваційні зміни в роботу прокуратури та суду, що на даний час не є достатньо дослідженими, у вигляді впровадження в роботу суду та прокуратури штучного інтелекту, який міг би зменшити навантаження на прокурорів і суддів і водночас підвищив швидкість роботи вищезазначених державних органів та своєчасність розгляду справ і прийняття рішення по ним.

Наголошено на необхідності модернізації та вдосконалення адміністративно-правового механізму, що регулює діяльність Національної поліції України в сфері оперативно-розшукової діяльності. Заходи даного типу є необхідними з метою забезпечення своєчасного, якісного і сумлінного виконання покладених завдань поліцейськими, що безальтернативно призвело б до підвищення рівня безпеки й добробуту громадян.

***Ключові слова:** оперативно-розшукова діяльність, оперууповноважений поліції, гласні і негласні слідчі розшукові заходи, суд, правоохоронна діяльність, Національна поліція України.*

This article reflects the important role of adapting the administrative-legal mechanism for the implementation of the operational-investigative function of the National Police of Ukraine to the modern challenges and needs of the operational units of the police. It has been proven that the administrative-legal mechanism for implementing the operational-investigative function of police units is an important tool of law enforcement agencies (police) in the fight against crime, it is a system of legal norms within which operational-investigative measures are carried out against

persons involved in illegal, illegal activities, especially to those who have committed serious and especially serious criminal offenses. The National Police of Ukraine, as a law-enforcement body that is entrusted with the greatest burden in terms of combating criminal offenses and ensuring internal and external security in the country, defines the above-mentioned area of activity as one of the priorities. In the course of the study, the existing problems related to the conduct of public and non-public investigative activities by the police were analyzed. For the most part, they relate to the need to adapt the legal acts on which the above activities are based to the work of police officers in today's realities. Innovative changes in the work of the prosecutor's office and the court, which are currently not sufficiently researched, are proposed in the form of the introduction of artificial intelligence into the work of the court and the prosecutor's office, which could reduce the burden on prosecutors and judges and at the same time increase the speed of work of the above-mentioned state bodies and the timeliness of the consideration of cases and making a decision on them. The need to modernize and improve the administrative and legal mechanism that regulates the activities of the National Police of Ukraine in the field of operational and investigative activities is emphasized. Measures of this type are necessary in order to ensure timely, high-quality and conscientious performance of assigned tasks by police officers, which would inevitably lead to an increase in the level of safety and well-being of citizens.

Key words: *operative investigative activity, operational police commissioner, overt and covert investigative search measures, court, law enforcement activity, National Police of Ukraine.*

Постановка проблеми. Національна поліція України в ході виконання покладених на неї завдань зустрічається з серйозними викликами при здійсненні оперативно-розшукової функції. Незважаючи на існуючі зусилля керівництва та особового складу Національної поліції України та задіяні ними ресурси, існують певні фактори, які ускладнюють застосування адміністративно-правового механізму в цьому напрямку, в зв'язку з чим дана проблема потребує дослідження. Часто їх дія фіксується в аспекті технічно-правового забезпечення оперативно-розшукової функції, що безпосередньо впливає на швидкість і ефективність виконання поставлених завдань.

Стан дослідження проблеми. Адміністративно-правовий механізм реалізації оперативно-розшукової функції як напряму адміністративної діяльності Національної поліції України має певні аспекти, які не достатньо глибоко досліджені українськими вченими. Загалом вивченням оперативно-розшукової діяльності займалися: Албул С. В., Бандурка О.М., Білецький В.О., Білічак О. А., Василичук В. І., Глушкова В. О., Гусаров С.М., Грібов М. Л., Грибовський О.В., Джафарова О.В., Джужа О. М.А.В. Кочура, Корнієнко М. В., Никифорчук Д. Й., Соколкін В.Л. [1]. Незважаючи на великий обсяг результатів досліджень в даній сфері, в реаліях сьогодення існують аспекти та нюанси, дотичні до її вивчення, саме в контексті адміністративно-правового механізму реалізації функції ОРД як напрямку адміністративної діяльності Національної поліції України, що, безумовно, варте окремої уваги та вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження ефективності використання адміністративно-правового механізму в реалізації оперативно-розшукової функції Національної поліції України. Пріоритетом є виявлення та аналіз факторів, що уповільнюють або перешкоджають діяльності вищевказаного механізму, та створення практичних рекомендацій щодо їх усунення, що в подальшому мусить підвищити результативність діяльності поліції в напрямку протидії злочинності та охорони безпечного середовища в країні.

Завдання дослідження. В ході даного дослідження постає необхідним проведення детального аналізу оперативно-розшукової функції Національної поліції України та відповідних, пов'язаних з нею процесуальних дій, що мають місце в рамках її застосування працівниками поліції. На основі отриманих результатів постає необхідним розробка рекомендацій практичного спрямування щодо покращення використання вищевказаного механізму.

Наукова новизна дослідження. В даному дослідженні проаналізовано ключові фактори, що впливають на успіх в реалізації працівниками Національної поліції України оперативно-розшукової функції, саме в контексті її аналізу, як напрямку адміністративної діяльності, що охоплює широкий спектр завдань, включаючи координацію та планування дій особового складу, контроль за своєчасністю і ефективністю виконання поставлених завдань, відповідністю адміністративних процедур встановленим законодавством процесуальним нормам. В рамках даної статті виявлено

актуальні проблеми, які ускладнюють реалізацію поліцейськими оперативно-розшукової функції, створено рекомендації практичного спрямування з метою їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Оперативно-розшукова діяльність підрозділів Національної поліції України є одним з пріоритетних напрямків роботи відомства, від якого залежить наскільки криміногенною буде обстановка в країні та безпека громадян. Тому поліцейська (адміністративна) діяльність, спрямована на її забезпечення, є ключовою в контексті належного виконання правоохоронцями поставлених завдань. В дійсності поліцейська діяльність становить собою особливу форма державно-владної діяльності управлінського характеру, що здійснюється в інтересах суспільства й держави спеціально створеними органами, уповноваженими застосовувати поліцейські заходи з метою забезпечення публічної безпеки та порядку, охорони прав і свобод громадян та інтересів суспільства й держави, протидії злочинності та надання послуг із допомоги особам, які цього потребують з особистих, економічних або соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій [2, с. 13].

У свою чергу, функції Національної поліції України – це визначені та закріплені на правовому рівні напрями діяльності поліції, які є взаємопов'язаними і взаємоузгодженими та спрямованими на вирішення поставлених перед нею завдань [3]. Оперативно-розшукова функція є важливою складовою діяльності Національної поліції України і водночас вона є похідною від завдання поліції протидіяти злочинності, про що зазначено в пункті 3 статті 2 Закону України «Про Національну поліцію» [4]. Здійснення поліцейської діяльності відбувається у двох напрямках: внутрішньому і зовнішньому. Якщо внутрішні функції поліції спрямовані на створення належних умов роботи окремого підрозділу чи всієї структури поліції (матеріально-технічне забезпечення тощо), то в свою чергу, у зовнішніх функціях відбивається сама суть поліції, як правоохоронного органу – його практична значущість. Тобто це ті напрямки діяльності, виконання яких становить головний зміст її роботи, застосування поліцейськими владних повноважень (приписів), визначених законодавством [2]. Враховуючи вищевикладене, оперативно-розшукову функцію можна умовно класифікувати як зовнішню, і вона є одним з аспектів правоохоронної діяльності.

Запобігання та протидія незаконній активності кримінальних елементів потребує проведення гласних і негласних оперативно-розшукових заходів. У відповідності до статті 2 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів» [3]. Метою їх проведення є моніторинг оперативної обстановки на ввіреній території обслуговування, виявлення і попередження загроз, що надходять з боку злочинних угруповань та кримінальних елементів, розшук осіб, що ухиляються від явки до органів досудового розслідування або суду, розкриття злочинів різного типу і ступеню тяжкості, що посягають на життя, здоров'я, майно людей, тощо. В статті 1 вищезазначеного закону йдеться про те, що «завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України [5], розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави» [3]. До завдань, покладених на оперативно-розшукову діяльність, належать як боротьба з тяжкими та особливо тяжкими кримінальними правопорушеннями, розшук осіб, що переходять від органів досудового розслідування, так і забезпечення внутрішньої безпеки відомства. Співробітники оперативних підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України, використовуючи гласні і не гласні оперативно-розшукові заходи для перевірки дотримання дисципліни і законності співробітниками поліції, в разі виявлення зловживань, протиправної поведінки чи правопорушень реалізують відповідні алгоритми реагування відносно правоохоронців-порушників. Заходи даного типу застосовуються пропорційно в залежності від серйозності вчиненого правопорушення. Напрямом оперативно-розшукової діяльності, що передбачає спрямування зусиль на забезпечення дисципліни і законності серед працівників Національної поліції України, є елементом практичної реалізації механізму оперативно-розшукової функції поліції. Водночас таким чином поліція реалізує механізм самоочищення та недопущення злиття воедино окремих елементів правоохоронної системи та злочинних угруповань, що забезпечує відомство від можливого впливу на його роботу з боку криміналітету. Це відбувається у відповідності до пункту 3 статті 2 Закону України «Про Національну поліцію України» [4], в рамках реалізації оперативно-розшукової функції, як напряму адміністративної діяльності, шляхом виконання завдання по протидії злочинності.

В ході виконання завдань в рамках здійснення оперативно-розшукової діяльності оперативні працівники поліції зустрічаються з певними труднощами, що перешкоджають їм якісно і швидко реалізовувати заплановані заходи. Однією з проблем, зокрема, є положення ст. 20 Закону України «Про Національну поліцію» [4] про однострій поліцейських, якою передбачено, що поліцейські мають єдиний однострій. На однострої поліцейського розміщується нагрудний знак із чітким зазначенням його спеціального жетона. Поліцейському заборонено знімати з однострою чи приховувати нагрудний знак, а також будь-яким іншим чином перешкоджати прочитанню інформації на ньому або фіксуванню її за допомогою технічних засобів. Поліцейський, який виконує функції в цивільному одязі, зобов'язаний мати при собі нагрудний знак, крім випадків, коли наявність нагрудного знака перешкоджає проведенню негласної слідчої (розшукової) дії». Нами підтримується точка зору Ємця О.М., щодо того, що вищезазначена норма, котра є складовою нормативно-правової бази, на якій ґрунтується оперативно-розшукова діяльність оперативних підрозділів Національної поліції України мусить бути адаптована до практичних реалій несення служби оперуповноваженими поліції [6]. Тобто вимоги ст. 20, щодо наявності жетону, закріпленому на відному місці мусять не поширюватися на оперативних працівників поліції [6]. Наступна проблема є істотною і стосується застосування негласних слідчих розшукових заходів поліцейськими в ході оперативно-розшукової діяльності. В більшості випадків такі заходи вимагають ухвали суду для можливості законно їх реалізувати. Але досить часто інформація, що становить практичний інтерес для оперативних співробітників та потребує швидкої реалізації, не терпить зволікання і мусить бути швидко відпрацьована, бо дуже часто вікно можливостей має невеликі чітко окреслені часові проміжки, в які потрібно вкластися для досягнення успіху. Час, який слідчий витрачає на отримання ухвали суду на проведення НСРД, може нівелювати всю роботу оперативного блоку, проведenu в рамках оперативно-розшукових заходів. Як наслідок, отримана інформація може не знайти своєї практичної реалізації. Істотно покращити ситуацію можна було б шляхом технічного врегулювання даного питання. Цифровізація документообігу суттєво може пришвидшити здійснення необхідних процесуальних процедур. Так, клопотання і ухвали суду в рамках електронного документообігу можна надсилати в електронному вигляді до суду, і, що найголовніше, 24 години на добу. На практиці це може виглядати як надання працівнику поліції можливості цілодобово звернутися до суду з клопотанням за допомогою електронного пристрою, планшету чи комп'ютеру, використовуючи електронні ідентифікатори, на кшталт цифрової підпису. В кожному суді доцільно запровадити добові чергування для суддів саме для вирішення таких проблем. З метою оперативності можна було б законодавчо зобов'язати суди в термін, не більший за 12 годин, розглядати подібні вхідні документи, реалізація яких потребує дозволу суду, а в деяких виключних випадках навіть швидше. Після чого суддя мусить бути зобов'язаний прийняти рішення по даним матеріалам та відповісти на отриманий запит. Аналогічний цифровий документообіг також потрібно створити і з прокуратурою. Такий підхід суттєво покращив би стан практичної реалізації поліцейськими оперативно-розшукової функції шляхом виконання закріплених в законодавстві завдань Національної поліції України. Інноваційним варіантом, який потребує додаткового вивчення, є застосування в ролі помічника судді штучного інтелекту з метою виконання невідкладних заходів, що належать до компетенції суду, але остаточне процесуальне рішення має приймати суддя. Проекти електронний помічник прокурора та електронний помічник судді були б революційним кроком вперед в напрямку реалізації правоохоронцями своїх повноважень, що потребують погодження з прокуратурою та судом, так як вони могли б проводити дослідження електронних документів, що надходять до суду та створювати висновки щодо них, надсилати судді готові варіанти рішень, що суттєво полегшило та прискорило його роботу. В цілому правоохоронна система набрала би обертів і запрацювала б ще більш динамічно, ефективно, а саме головне своєчасно. Додатково, на практиці одним з наслідків таких змін можна було б вважати модернізацію механізму реалізації оперативно-розшукової функції Національної поліції України.

Потребує особливої уваги питання синхронізації норм Закону України «Про Національну поліцію України» із Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» в контексті оперативно-розшукових заходів, що можуть мати як гласний, так і не гласний характер. Доцільно було б виокремити нормативно-правову базу, в рамках якої здійснюється працівниками поліції вищезазначена діяльність, в окрему статтю Закону України «Про Національну поліцію України» та детально розкрити в ній необхідні аспекти діяльності оперативних підрозділів поліції [6]. Такий підхід гарантував би впорядкованість нормативно-правових актів, на яких базується механізм реалізації оперативно-розшукової функції як напряму адміністративної діяльності Національної поліції України.

Висновки. В даній статті відображено важливу роль адаптації адміністративно-правового механізму реалізації оперативно-розшукової функції Національної поліції України до сучасних викликів та потреб оперативних підрозділів поліції. В ході дослідження проаналізовано наявні проблеми, що стосуються проведення гласної і не гласної оперативно-розшукової діяльності поліцейськими. Здебільшого вони стосуються необхідності адаптації нормативно-правових актів, на яких базується вищевказана діяльність до роботи поліцейських в реаліях сьогодення.

На базі дослідження напрацьовано рекомендації практичного спрямування щодо спрощення роботи оперативних підрозділів Національної поліції України в рамках проведення оперативно-розшукових заходів. Рекомендації стосуються, зокрема, цифровізації документообігу між органами державної влади, що є дотичні до оперативно-розшукової діяльності, а саме з судом, прокуратурою. Критично важливо також зобов'язати суд і прокуратуру розглядати електронні документи, що надходять з поліції, максимально швидко, встановивши певні часові рамки законом. Даний підхід забезпечує можливість поліцейським здійснити необхідні процесуальні дії вчасно, не залежно від часу доби. Імплементация в практичну діяльність правоохоронних органів таких інноваційних підходів забезпечила б своєчасне отримання необхідних для успішного функціонування механізму реалізації оперативно-розшукової функції Національною поліцією України процесуальних документів у вигляді рішень прокуратури та суду, що безумовно підвищило б ефективність роботи оперативних підрозділів. Водночас в якості альтернативного варіанту запропоновано інноваційні зміни в роботу прокуратури та суду, що на даний час не є достатньо дослідженими, у вигляді впровадження в роботу суду та прокуратури штучного інтелекту, який міг би зменшити навантаження на прокурорів і суддів і водночас підвищив швидкість роботи вищезазначених державних органів та своєчасність розгляду справ і прийняття рішення по ним. Проекти Е-прокурор та Е-суддя потребують окремого додаткового вивчення.

Також важливою є ідея синхронізації норм Закону України «Про Національну поліцію» із Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність», що дозволить узгодити правову базу та забезпечити її чіткість та зрозумілість для працівників поліції.

Логічною і такою, що обумовлена потребами сьогодення, є необхідність модернізації та вдосконалення адміністративно-правового механізму, що регулює діяльність Національної поліції України в сфері оперативно-розшукової діяльності. Заходи даного типу є необхідними з метою забезпечення своєчасного, якісного і сумлінного виконання покладених завдань поліцейськими, що безальтернативно призвело б до підвищення рівня безпеки й добробуту громадян.

Список використаних джерел:

1. Грибовський О.В. Оперативно-розшукові заходи та негласні слідчі (розшукові) дії під час виявлення й фіксації одержання неправомірної вигоди. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 180-190.
2. Поліцейська (адміністративна) діяльність : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. І. Безпалової ; [О. В. Джафарова, С. О. Шатрава та ін. ; передм. О. І. Безпалової]. Харків : ХНУВС, 2020. 396 с.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
6. Ємець О.М. Окремі питання, що виникають при здійсненні оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукова діяльність національної поліції: проблеми теорії та практики. *Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 20 жовт. 2017 р.): у 2-х ч. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. Ч. 1. С. 34-37.